

УДК 930.85(476)

БЕЛАРУСКАЯ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЯ СПАДЧЫНА ВІЛЬНІ

Банцэвіч П. К.

УА «Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт»
г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

«У Еўропе няшмат гарадоў, якія б падпадалі пад такую міфалагізацыю, як Вільня. Пад міфалагізацыямі я маю на ўвазе гістарычныя легенды, неабавязкова адпаведныя фактам. Легенды змяняліся ў залежнасці ад таго, хто іх апавядаў: літоўцы ці палякі, яўрэі ці беларусы», – пісаў у сваім эсе польскі літаратар Ч. Мілаш.

Ужо больш, чым за два дзесяцігоддзі беларускія інтэлектуалы вырашаюць задачу, як вярнуць сучасным беларусам страчаную духоўную спадчыну Вільні. На паліцах віленскіх кнігарняў прадстаўлены шматлікія дапаможнікі па гораду на розных мовах, аднак за гэтыя гады так і не з'явіўся даступны гід па Вільні для нашых турыстаў па-беларуску. Як вынік, сярэднястатыстычны беларускі турыст найперш скіроўваецца ў «Акрополіс» ці ў «Maxima». Беларускае Вільня яго не цікавіць, бо ён пра яе нічога не ведае.

Да беларускай гісторыка-культурнай спадчыны Вільні, якую трэба ведаць сучасным беларусам, можна аднесці архітэктурныя помнікі, храмы, палацы, гістарычныя будынкі ды мясціны.

Вострая Брама уяўляе сабою браму гарадской сцяны, якая захавалася з 16 ст., і капліцу з цудоўным абразам Маці Божай Востраб-

рамскай, Маці Міласэрнасці, якую лічаць святой як каталікі, так і праваслаўныя, беларусы, палякі, літоўцы.

Друкарня Ф.Скарыны – шылда на будынку 15-16 ст.ст., які належаў бурмістру Я. Бабічу, сведчыць аб тым, што сюды ў 1520 г. Ф. Скарына перавёз з Прагі сваю друкарню. Тут і былі надрукаваныя «Малая падарожная кніжка» (1522 г.) і «Апостал» (1525 г.). Віленскі ўніверсітэт – адна са старэйшых ВНУ Еўропы. У 1570 г. на базе парафіяльнай школы езуіты заснавалі ў Вільні калегіум, разлічаны на 160 навучэнцаў. Пасля скасавання Ордэну езуітаў Віленская акадэмія стала Галоўнай школай ВКЛ. У часы Расійскай імперыі – Імператарскім Віленскім універсітэтам. У Польшчы часоў Пілсудскага – Універсітэтам С. Баторыя, а ў незалежнай Літве – Vilniaus Universitetas. У бібліятэцы ўніверсітэта захоўваецца арыгінал скарынавай Бібліі.

«Базыльянскія мury» – гэта комплекс Базыльянскага (уніяцкага) кляштара, які ўтвараюць царква Св. Троіцы, званіца, будынкі жаночага і мужчынскага кляштараў, Паўночная і Паўднёвая брамы і бурса. У 1-й пал. 20 ст. тут знаходзіліся беларуская бібліятэка, Віленская беларуская гімназія, дзве беларускія пачатковыя школы, Беларускае навуковае таварыства, Беларускі нацыянальны камітэт, Беларускі настаўніцкія курсы, Беларуская школьная рада Віленшчыны, духоўная семінарыя Святатраецкай царквы, Беларускі музей імя І. Луцкевіча. У музеі захоўваліся сярэднявечныя пячаткі, манеты, слудкія паясы, прадметы этнаграфіі, галаснікі Гарадзенскай Каложскай царквы, рукапісныя кнігі і старадрукі (выданні Ф. Скарыны, татарскі Аль-Кітаб, Літоўскі Статут 1588 г.). Паводле інвентара 1941 г. музей налічваў 13 450 адзінак. Архіў музея зберагаў дакументы ад 18-га ст. да сярэдзіны 20-га (звыш 9000 адзінак). Бібліятэка налічвала звыш 14 000 тамоў.

Могілікі Росы. Былі заснаваны ў 1801 г. Тут знайшлі апошні прытулак знакамітыя дзеячы беларускай культуры: І. Луцкевіч, палітык, гісторык, археолаг, выдавец; А. Луцкевіч, гісторык, публіцыст; Ф. Аляхновіч, драматург, публіцыст; Ядвігін Ш., літаратар; Я. Тышкевіч, археолаг, гісторык, этнограф; К. Сваяк, паэт, рэлігійны дзеяч; Я. Лялевель, гісторык, прафесар Віленскага ўніверсітэта, удзельнік паўстання 1831 г.; У. Сыракомля, паэт, перакладчык і інш.

В. Вастрабрамская № 1 – месцілася беларуская кнігарня (з 1926 г.); № 6 – Беларускі інстытут гаспадаркі (з 1926 г.); № 7-б – Царква Св. Троіцы; № 10 – Царква Св. Духу. В. Каралеўская № 3 – Жыў і памёр У. Сыракомля. Знаходзіўся беларускі банк (з 1932 г.). В. Бернардзінская № 11 – Дом-музей А. Міцкевіча. Пр-т Гедыміна

№ 2 – Беларускае выдавецкае таварыства «Наша хата». Пры мясцовай бібліятэцы працаваў Я. Купала. Падчас фашысцкай акупацыі дзейнічаў Беларускі нацыянальны камітэт. В. Універсітэцкая № 4 - Друкарня М. Кухты. Там быў выдадзены адзіны прыжыццёвы зборнік М. Багдановіча «Вянок». Таксама ў Кухты друкавалася газета «Наша Ніва», творы Ф. Багушэвіча, Цёткі, Я. Коласа. В. Піўная № 13 – Беларускі пасольскі клуб. В. Вялікая № 33 – Дом Залкінда, дзе выйшлі першыя чатыры нумары «Нашай Долі». В. Нямецкая № 26 – Дом, дзе жыў С. Манюшка. В. Дамініканская № 8 – Касцёл Св. Духу і Дамініканскі кляштар з шыльдай К.Каліноўскаму. Лукішская плошча – Крэйж памяці К. Каліноўскага і З. Серакоўскага. В. Св. Ганны № 2 – Беларускі народны дом (да 1930 г.). Беларуская настаўніцкая семінарыя імя Ф. Багушэвіча; Помнік А. Міцкевічу; № 13 – Дом, дзе з 1928 па 1939 гг. жыў Р. Шырма. В. Завальная № 11 – музей А. Міцкевіча. В. Малая Пагулянка № 51 – рэдакцыя «Нашай Нівы» на пачатку 1907 г.; № 26 – рэдакцыя з траўня 1907 г., акруговы суд, дзе працаваў Ф.Багушэвіч. В. Віленская № 10 – Бібліятэка «Знание» (з 1911 г.). Знаходзілася кватэра Луцкевічаў – цэнтр беларускага нацыянальнага адраджэння; № 14 – Рэдакцыя «НН» у 1914-15гг.; Беларускі клуб. Шыльда Я. Купалу; № 21 – Адрас першай рэдакцыі «Нашай Долі»; № 30 – Помнік С. Манюшку; № 37 – Жыў Б. Тарашкевіч (1923-1926 гг.); № 41 – Беларускі банк і рэдакцыя.

ЛІТАРАТУРА

1. Дубавец С. “Вільня. Анталогія беларускай паэзіі XX ст.” // АРСНЕ. -2003. - №5. – С.7 - 12.
2. Луцкевіч Л. “Вандроўкі па Вільні” / Л.Луцкевіч. – Вільня: “Рунь”, 1998. – 218 с.
3. К.Лашкевіч. Страчаная сталіца. Дапаможнік-гід па беларускай Вільні / Лашкевіч К. - <http://news.tut.by/culture/144187.html>